

Zakres materiału i kryteria oceniania z języka polskiego
III klasa poziom rozszerzony

Na poziomie rozszerzonym obowiązują kryteria do poziomu podstawowego a ponadto materiał w zakresie rozszerzonym zaznaczony pogrubioną czcionką.

Uczeń otrzymuje oceny za:

- odpowiedź ustną,
- pisemne prace klasowe i domowe,
- testy sprawdzające wiadomości, znajomość lektur,
- wartość prowadzonych notatek,
- samodzielnie opracowany materiał poszerzający wiadomości (np. referat, zestawy bibliograficzne, projekt inscenizacji, elementy wykładu),
- aktywność na lekcjach.
- udział (sukcesy) w konkursach przedmiotowych szkolnych i zewnętrznych

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:
  - S. Żeromski *Przedwiośnie*,
  - J. Tuwim *Do krytyków* i inne wiersze,
  - B. Schulz – opowiadania,
  - W. Gombrowicz *Ferdydurke*,
  - Cz. Miłosz – wiersze,
  - K. K. Baczyński – wiersze,
  - T. Różewicz – wiersze,
  - Z. Herbert – wiersze,
  - W. Szymborska – wiersze,
  - G. Herling-Grudziński *Inny świat*, (poziom podstawowy – fragmenty; poziom rozszerzony – całość)
  - S. Mrożek *Tango*,
  - A. Camus *Dżuma*,
- przyporządkowuje autorom tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej,
- określa ramy chronologiczne omawianej epoki,
- objaśnia znaczenie nazw omawianych epok literackich,
- wskazuje podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- wskazuje cechy postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- wskazuje cechy prądów umysłowych i artystycznych,
- posługuje się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,
- streszcza główne wątki utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- rozpoznaje najważniejsze środki stylistyczne w utworach literackich omawianych epok,
- charakteryzuje bohaterów literackich,

- przekazuje efekty swojej pracy na lekcjach w sposób komunikatywny,
- umiejętnie przywołuje cytaty z tekstów literackich do wypowiedzi własnych.

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii (wymowy), ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni; dopuszczalne usterki językowe,
- posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji (dopuszczalna schematyczność), wystarczającym słownictwem,
- posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:
  - L. Staff *Wysokie drzewa* i inne wiersze,
  - T. Borowski *U nas w Auschwitzu...*, *Proszę państwa do gazu*,
  - **Z. Nałkowska *Granica*,**
  - wybrana powieść współczesna – S. Lema, T. Konwickiego lub innego autora,
- wyjaśnia literaturoznawcze sensy pojęć,
- wskazuje podstawowe cechy gatunków,
- wiąże fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi,
- wskazuje związki omawianych epok z wcześniejszymi
- **określa główne cechy grup literackich i przyporządkowuje autorów do tych grup, zna przykłady utworów.**

Umiejętności:

- opisuje motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów,
- charakteryzuje wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich,
- charakteryzuje podstawowe prądy artystyczne i umysłowe oraz hasła programowe i idee poszczególnych epok, odwołując się do omawianych utworów literackich,
- charakteryzuje wizję świata i człowieka w poszczególnych epokach, odwołując się do omówionych utworów literackich,
- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok,
- określa tematykę i problematykę omawianych utworów,
- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy tekstów kultury (obraz, rzeźba, sztuka teatralna, film).
- **przeprowadza analizę porównawczą utworów literackich**
- **konfrontuje tekst literacki z innymi tekstami kultury np. plastycznymi, teatralnymi, filmowymi**

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni (dopuszczalne usterki językowe),
- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem,
- posługuje się słownictwem stosownym i zróżnicowanym,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się terminologią właściwą do realizacji tematu,
- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- M. Pawlikowska-Jasnorzewska – wiersze,
- M. Białoszewski – wiersze,
- **B. Leśmian – wiersze**
- **F. Kafka *Proces***
- **M. Kuncewiczowa *Cudzoziemka***

- zna konteksty literackie i kulturowe.

Umiejętności:

- wskazuje związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok,
- porównuje wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- charakteryzuje koncepcję artysty i zadania sztuki w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- wskazuje dominantę kompozycyjną i myślową oraz dokonuje analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego,
- zajmuje i uzasadnia stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce,
- formułuje wnioski, uogólnienia i argumenty, prezentując swój punkt widzenia,
- ocenia bohaterów literackich w kontekście epoki, zwracając uwagę na ich komplikację psychologiczną i uwikłania w problemy moralne, społeczne.
- **Rozpoznaje konwencje stylistyczne i estetyczne; dostrzega przekształcenia np. parodię, parafrazę,**
- **Rozpoznaje aluzje literackie i symbole kulturowe**

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii i ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem; bogatym słownictwem,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się terminologią specjalistyczną,
- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- M. Dąbrowska *Noce i dnie* (fragmenty),
- H. Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem*
- **S. I. Witkiewicz *Szewcy***
- **A. Libera *Madame***
- **T. Konwicki *Mała apokalipsa***

- swobodnie posługuje się cytatami,

- przedstawia ewolucję bohatera literackiego oraz wybranych gatunków literackich na podstawie omawianych utworów.

Umiejętności

- wyjaśnia funkcje motywów literackich,
- rozpoznaje nawiązania do tradycji we współczesnym utworze literackim lub filmie,
- formułuje wnioski płynące z porównania kształtu artystycznego tekstów literackich,
- samodzielnie gromadzi, porządkuje i wykorzystuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych materiały z różnych źródeł dotyczące literatury, filmu i innych dziedzin sztuki,

- dokonuje samodzielnej, pogłębionej analizy i interpretacji dzieła literackiego i dzieła sztuki,
- odwołuje się do opinii autorytetów (sądy historyków literatury, myśli filozofów).
- **swobodnie operuje kontekstami (filmowymi, filozoficznymi, literackimi, historycznymi, kulturowymi, biograficznymi)**
- **twórczo wykorzystuje wypowiedzi krytycznoliterackie i teoretycznoliterackie (np. recenzja, szkic, artykuł, esej)**

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortografii, ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się bogatym słownictwem, posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości),
- swobodnie stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- zna i rozumie wybrane eseje,
- prezentuje swoje poglądy, umiejętnie posługuje się wiedzą spoza programu szkolnego, świadcząca o dużej erudycji,
- formułuje wnioski dojrzałe, wnikliwe,
- stawia hipotezy badawcze,
- umiejętnie polemizuje, starannie i logicznie dobierając argumenty.

Ocenę niedostateczną uczeń otrzymuje, gdy:

Wiadomości:

- nie zna utworów (lub ich fragmentów) wskazanych w programie,
- nie potrafi przyporządkować autorom tytułów i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech prądów umysłowych i artystycznych,
- nie potrafi posługiwać się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,
- nie potrafi streścić głównych wątków utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- nie potrafi rozpoznać najważniejszych środków stylistycznych w utworach literackich omawianych epok,
- nie potrafi dokonać charakterystyki bohaterów literackich.

Język:

- nie przestrzega zasad poprawności językowej,
- tworzy wypowiedź niekomunikatywną.

Ponadto:

- nie wykazuje chęci poprawy ocen,
- nie angażuje się w proces zdobywania wiedzy i umiejętności na poziomie dopuszczającym.